

УДК 159.9

**FEATURES OF COMMUNICATIVE BARRIERS, DIFFICULTIES OF
COMMUNICATION AND WAYS TO OVERCOME**
**ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНИХ БАР'ЄРІВ, ТРУДНОЩІ СПІЛКУВАННЯ ТА
ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ**

Pivkhopko D.R. / Півхлопко Д.Р.*student / студентка***Shutiak I.A. / Шутяк І.А.***senior lecturer / старший викладач*

ORCID: 0000-0003-1237-1055

*Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law,
Khmelnytskyi, Heroes of the Maidan, 8, 29013**Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
м. Хмельницький, Героїв Майдану, 8, 29013*

Анотація. В роботі розглянуто поняття «спілкування» та «комунікативні бар'єри». Охарактеризована сутність комунікативних бар'єрів та здійснена їх класифікація. Проаналізовані основні інформаційні бар'єри, що мають місце під час здійснення процесу комунікації. З'ясовані причини виникнення комунікативних бар'єрів під час спілкування. Також наведено шляхи подолання комунікативних бар'єрів у процесі спілкування.

Ключові слова: спілкування, комунікація, комунікативні бар'єри, шляхи подолання комунікативних бар'єрів.

Вступ.

У сучасному світі одним з найважливіших завдань спілкування належить комунікаціям. Людина формує себе як особистість саме завдяки комунікаціям та мовному спілкуванню. Але, саме під час спілкування багато людей відчувають певні труднощі (бар'єри спілкування), які впливають на ефективність обміну інформацією, взаємодію, сприймання людьми одне одного. Такі комунікативні бар'єри є однією з причин виникнення і розгортання конфліктів, які з'являються у процесі взаємодії між людьми. Постає необхідним дослідження їх природи й особливостей вияву у процесі взаємодії та аналіз основних способів подолання.

Мета статті полягає у визначенні сутності поняття «комунікативний бар'єр», здійснити класифікацію бар'єрів, які спричиняють виникнення конфліктів, визначити причини їх появи, навести шляхи подолання комунікативних бар'єрів у процесі взаємодії та спілкування.

Методологія дослідження базується на теорії наукового пізнання. Основу проведення дослідження становлять загальнонаукові методи (синтез, індукція та дедукція, узагальнення, систематизація).

Спілкування – це процес взаємодії щонайменше двох осіб, який спрямований на взаємне пізнання, установлення і розвиток стосунків, взаємовплив на стан, погляди і поведінку, а також на регулювання їхньої спільної діяльності. Процес спілкування передбачає наявність певної моделі або схеми, за якою він відбувається. У цій низці повідомлень і декодуванні інформації майже на кожному етапі можуть виникати різноманітні комунікативні бар'єри.

Комунікативні бар'єри – це перешкоди на шляху руху смислу від комуніканта до реципієнта, на шляху адекватної передачі інформації між партнерами зі спілкування. У ряді випадків бар'єрами спілкування виступають фактори, які можуть слугувати причиною чи які сприяють конфліктам [1].

Комунікативні бар'єри з'являються на міжособистісному рівні та виявляються в інформаційному перевантаженні.

Оскільки до складу комунікації як процесу входять **комунікативний фактор** (забезпечує обмін інформацією), **перцептивний фактор** (організовує взаємне сприйняття, взаємооцінку та рефлексію у спілкуванні) та **інтерактивний фактор** (регулює взаємодію учасників діалогу), бар'єри спілкування можуть пов'язуватися з недоліками в каналах передачі інформації, а також породжуватися соціальними причинами, адже співрозмовники належать до різних соціальних груп. Сюди також можна віднести такий фактор, як відсутність розуміння ситуації спілкування, неоднаковість сприймання та обробки інформації, тобто суб'єктивну неможливість повноцінно здійснювати процес комунікації [2].

Проаналізувавши інформацію, можна виділити наступні види комунікативних бар'єрів, які виникають під час процесу взаємодії. Це фізичний, культурний, соціально-рольовий, психологічний, логічний, інтелектуальний, естетичний, емоційний, власне комунікативний бар'єри, бар'єр авторитету [1].

Фізичний бар'єр (простір, дистанція та час) виникає через порушення кордонів особистого простору, (його розміри можуть становити до 60 см). Так, надто близьке розташування співрозмовників сприймається як виклик, зазіхання на особисті інтереси, дратує або пригнічує [4].

Соціально-рольовий бар'єр пов'язаний із соціальною роллю, яку людина «грає» та яка визначає стиль і характер її взаємодії з іншими суб'єктами. Такі бар'єри породжені об'єктивними соціальними причинами, приналежністю партнерів із комунікації до різних соціальних груп, також сюди можна віднести вікову різницю, соціальний і майновий стан співрозмовників, їхню гендерну належність [3].

Із соціально-рольовим бар'єром пов'язаний **бар'єр авторитету**. Розділивши всіх людей на авторитетних і неавторитетних, людина довіряє тільки першим і відмовляє в цьому другим. Чим вищий авторитет мовця стосовно слухача, тим менший комунікативний бар'єр і навпаки [1].

Культурний або соціально-культурний бар'єр може бути зумовлений соціальними, політичними, релігійними, етнічними, професійними, віковими, гендерними тощо відмінностями, які породжують не тільки різну інтерпретацію понять, що застосовуються у процесі комунікації, але й різні світовідчуття, світогляд, світорозуміння тощо [4].

Психологічний бар'єр формується унаслідок індивідуальних психологічних особливостей тих, хто спілкується або унаслідок особливих психологічних відношень, що виникли між партнерами зі спілкування, із особливостями психіки мовців, різними психологічними рисами, фізичним та емоційним станом. Найтиповішими психологічними бар'єрами є поганий

контакт та негативне налаштування на співрозмовника [1].

Логічний бар'єр розуміння виникає, коли логіка міркування мовця «або занадто складна для розуміння слухача, або здається йому неправильною чи суперечить властивій йому манері доказів» [1].

Інтелектуальний бар'єр виникає унаслідок різного інтелектуального рівня співрозмовників. Інтелектуально розвинена й ерудована людина знаходить певні спільні теми з менш розвиненою особою, але для постійного спілкування вони навряд чи будуть вважати один одного цікавими партнерами і відчуватимуть певний психологічний дискомфорт від усвідомлення своєї інтелектуальної різниці.

Естетичний бар'єр виникає унаслідок низької привабливості співрозмовника у його зовнішньому вигляді, мові та манерах поведінки.

Емоційний бар'єр - це небажання спілкуватися, заглиблюватись у проблеми співрозмовника і співчувати йому внаслідок антипатії до нього (образи, роздратування, неповаги та ін.). Вони виникають у багатьох різноманітних ситуаціях і найбільш характерні для зіпсованих стосунків, а також стосунків співрозмовників у різних конфліктах [2].

Власне комунікативний, або мовний бар'єр – це перепона, яка виникає, коли люди спілкуються різними мовами, мають різний рівень комунікативної компетенції, не турбуються про взаєморозуміння і вживають звичну для них лексику, не зважаючи на те, чи знає її партнер по спілкуванню [4].

Розглянуті вище комунікативні бар'єри призводять до часткового або цілковитого провалу процесу спілкування, створюють перешкоди в здійсненні комунікативної діяльності і виступають причиною конфліктів. Виявивши причини виникнення бар'єрів, стає можливим розробити шляхи їх подолання.

Необхідно постійно вдосконалювати знання рідної мови, свою мовну культуру, гуманізувати своє мовлення. Потрібно створювати установки на оволодіння правильним літературним мовленням у всіх ситуаціях спілкування; самоконтроль і розвиток умінь виразного мовлення; розвиток загальних психологічних особливостей особистості, що створюють передумови для успішного оволодіння мовленнєвими навичками та вміннями, розвивати комунікативні якості. Важливо уміти управляти увагою, яка передбачає залучення та підтримку уваги того, хто слухає, до того, хто говорить. Цього можна досягти за допомогою застосування таких прийомів: прийом «нейтральної фрази», «залучення», установлення зорового контакту між партнерами зі спілкування, «нав'язування ритму», прийом акцентування.

Усвідомлення та аналіз комунікативних бар'єрів, шляхи їх уникнення і подолання сприяє досягненню поставленої мети та завдань спілкування, ефективній та плідній взаємодії, гармонізації взаємовідносин між співрозмовниками.

Висновки.

Комунікативні бар'єри являють собою сукупність факторів, які спричиняють деформацію комунікаційного процесу. Існують різні класифікації бар'єрів, які виникають у процесі міжособистісної комунікації. Комунікативні бар'єри у спілкуванні різноманітні та зумовлені неоднаковими чинниками.

Саме тому дуже важливо розуміти їх природу, причини і умови їх виникнення та розв'язання. Найголовніше – усвідомлювати важливість і дотримуватися нормальних людських взаємин у будь-якій діяльності. Треба зважити, що неможливо отримати позитивний результат без поваги, розуміння і терпіння до особистості партнера зі спілкування та комунікації.

Література:

1. Войцехівська Н. К. Роль комунікативних бар'єрів у виникненні конфліктного дискурсу / Н. К. Войцехівська // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. - 2015. - Вип. 38. - С. 103-108.
2. Кайдалова Л. Г. Психологія спілкування: навчальний посібник / Л. Г. Кайдалова, Л. В. Пляка, Н. В. Альохіна, В. С. Шаповалова. - 2-ге вид., перероб. і допов. - Х. : НФаУ, 2018. - 140 с.
3. Козирев М. П. Комунікативні бар'єри спілкування та шляхи їх подолання / М. П. Козирев // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія психологічна. - 2014. - Вип. 1. - С. 201-211
4. Щілінська Г. В. Комунікативні бар'єри у процесі міжкультурної взаємодії студентів та шляхи їх вирішення / Г. В. Щілінська // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. - 2015. - Вип. 18. - С. 50-58.

Abstract. *The paper deals with the concepts of communication and communication barriers. It describes the essence of the barriers to communication and gives their classification. The main information barriers in the process of communication, the causes of occurrence of the communication barriers and the ways of their overcoming are analysed in the article.*

Key words: *interaction, communication, communication barriers, ways to overcome communication barriers.*

Науковий керівник: старший викладач Шутяк І. А.

Стаття відправлена : 05.03.2021 р.

© Півхлопко Д.Р.